

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра банківської справи та страхування

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету
_____ Анатолій ДІБРОВА
“13” червня 2025 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри
банківської справи та страхування
протокол № 10 від “28” травня 2025 р.
Завідувач кафедри
_____ Вікторія КОСТЮК

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП «Фінанси і кредит»
_____ Руслана ОПАЛЬЧУК

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

АГРАРНІ РИЗИКИ ТА ЇХ СТРАХУВАННЯ

Галузь знань **D «Бізнес, адміністрування та право»**

Спеціальність **D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»**

Освітня програма **«Фінанси і кредит»**

Факультет **Економічний**

Розробники: **доцент кафедри банківської справи та страхування, к.е.н., доцент**

Опальчук Руслана Миколаївна

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Аграрні ризики та їх страхування» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про специфіку функціонування страхового захисту в аграрному секторі економіки. У процесі опанування курсу студенти здобувають теоретичні знання та практичні навички щодо організації ефективного страхового покриття аграрних ризиків з урахуванням сучасних викликів природного, техногенного та економічного характеру. Особлива увага приділяється класифікації аграрних ризиків, аналізу ризик-менеджменту в сільському господарстві, умовам і механізмам страхування врожаю, тварин та інших об'єктів агровиробництва. Студенти опановують методику ідентифікації, оцінювання та актуарних розрахунків страхових ризиків. У межах дисципліни розглядаються сучасні підходи до формування державної політики підтримки агрострахування, вивчається міжнародний досвід впровадження інноваційних інструментів аграрного страхування з метою забезпечення фінансової стійкості аграрних підприємств та підтримки продовольчої безпеки.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»	
Освітня програма	Фінанси і кредит	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	2	2
Семестр	3	3
Лекційні заняття	20 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	20 год.	8 год.
Лабораторні заняття	- год.	- год.
Самостійна робота	110 год.	134 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	-

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: формування у здобувачів вищої освіти комплексних знань і практичних навичок щодо ідентифікації, оцінки та управління ризиками в аграрному секторі, а також засвоєння теоретичних засад і механізмів страхового захисту сільськогосподарських підприємств від наслідків природно-кліматичних, техногенних та економічних загроз.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК10. Здатність розуміти аграрну політику уряду, виявляти і страхувати аграрні ризики, організовувати процес фінансування агробізнесу та захисту природного середовища.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР1. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПР3. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР8. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.

ПР14. Уміння аналізувати ефективність аграрної політики, обирати та розробляти аграрні страхові продукти, організовувати процес фінансування агробізнесу та захисту природного середовища.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	тижні	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
			л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Модуль 1. Особливості страхування в аграрному секторі									
Тема 1. Ризики в діяльності аграрних підприємств	1-2	19	4	4	55	19	2	2	67
Тема 2. Фінансовий механізм аграрного страхування	3	19	2	2		19	1	1	
Тема 3. Особливості страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур та затрат на їх вирощування	4-5	18	4	4		18	1	1	
Разом за модулем 1	75		10	10	55	75	4	4	67
Модуль 2. Види аграрного страхування									
Тема 4. Особливості програми страхування МетеоЗахист	6-7	19	4	4	55	19	1	1	67
Тема 5. Особливості здійснення розрахунків при страхуванні майбутнього врожаю	8	19	2	2		19	1	1	
Тема 6. Страхування продукції тваринництва	9-10	18	4	4		18	2	2	
Разом за модулем 2	75		10	10	55	75	4	4	67
Усього годин	150		20	20	110	150	8	8	134

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ризики в діяльності аграрних підприємств	4
2	Фінансовий механізм аграрного страхування	2
3	Особливості страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур та затрат на їх вирощування	4
4	Особливості програми страхування МетеоЗахист	4
5	Особливості здійснення розрахунків при страхуванні майбутнього врожаю	2
6	Страхування продукції тваринництва	4
	Разом	20

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ризики в діяльності аграрних підприємств	4
2	Фінансовий механізм аграрного страхування	2

3	Особливості страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур та затрат на їх вирощування	4
4	Особливості програми страхування МетеоЗахист	4
5	Особливості здійснення розрахунків при страхуванні майбутнього врожаю	2
6	Страхування продукції тваринництва	4
	Разом	20

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ризики, пов'язані зі зміною клімату та їх вплив на аграрний сектор	55
2	Ризики, пов'язані з епідеміями тварин в аграрному секторі та їх вплив на страховий захист	55
	Разом	110

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- кейс-стаді;
- захист практичних робіт;
- усні опитування та презентації;
- самостійна робота.

7. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- метод командної роботи, мозкового штурму;
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

8. Оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Особливості страхування в аграрному секторі		
Практична робота 1. Ризики в діяльності аграрних підприємств	ПРН 1, 8, 14. У т.ч. здобувачі освіти будуть знати: особливості сільськогосподарського виробництва та їх вплив на страхування ризиків; зміст і основні вимоги до договорів аграрного страхування; визначення страхового ризику; критерії класифікації ризиків; особливості страхування різних видів ризиків; специфіку реалізації страхових продуктів для аграрного сектора; сутність та особливості аграрного страхування в зарубіжних країнах. Розуміти особливості впливу природно кліматичних факторів на діяльність у сільському господарстві; особливості впливу різних факторів ризику, що призводять до зниження врожайності сільськогосподарських культур. Розрізняти страхові та не страхові с.-г. ризики. Вміти визначити ймовірність ризику та оцінити ризик кількісно; визначити тарифи за різних ризиків; розрахувати розміри страхових платежів та страхових відшкодувань при аграрному страхуванні із використанням різних систем страхової відповідальності; оформити договір аграрного страхування.	20
Практична робота 2. Фінансовий механізм аграрного страхування		20
Практична робота 3. Особливості страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур та затрат на їх вирощування		20
Самостійна робота 1.		10
Модульний тест 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Види аграрного страхування		
Практична робота 4. Особливості програми страхування МетеоЗахист	ПРН 3, 8, 14. У т.ч. здобувачі освіти будуть знати: поняття ризику у підприємстві; специфіку, механізм, об'єкти та форми страхування в сільському господарстві, особливості страхування продукції рослинництва та с.-г. тварин; особливості страхування с.-г. будівель та машин; особливості взаємодії сторін при загибелі (пошкодженні) урожаю або при настанні страхового випадку у тваринництві. Розуміти умови та специфіку страхування майна та відповідальності юридичних осіб; основні умови укладання та ведення договорів страхування сільськогосподарських культур, забезпечених державною підтримкою; правила страхування сільськогосподарських культур. Вміти визначити тарифи за договорами аграрного страхування; розрахувати страхову суму, розміри страхових платежів та страхових виплат при страхуванні в рослинництві та тваринництві; оформити договір страхування юридичних осіб за різними об'єктами страхування.	20
Практична робота 5. Особливості здійснення розрахунків при страхуванні майбутнього врожаю		20
Практична робота 6. Страхування продукції тваринництва		20
Самостійна робота 2.		10
Модульний тест 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Практичні роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (мінус 3 бали за одну роботу). На кожен модульний тест надається 2 спроби, зараховується кращий бал. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин, не більше 2 разів за навчальний рік.
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету).

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс з дисципліни «Аграрні ризики та їх страхування» (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/enrol/index.php?id=1739>)

- Mamchur R. Agrarian business risks and features of their insurance: monography. Kyiv: «СРР «Comprint», 2019. 165 p.

- Мамчур Р.М. Страхування: навч. посібник. Київ: «ЦП «Компринт», 2016. 172 с.

- цифрові освітні ресурси:

Prometheus – <https://prometheus.org.ua>;

Наука та освіта онлайн (НАПН України) – <https://naps.gov.ua/ua/elektronna-biblioteka/>;

AgroKebetyPRO – <https://agrokebety.pro> (безкоштовний курс «Аграрні ризики та страхування» від USAID);

Coursera – <https://www.coursera.org> (курси з ризик-менеджменту та страхування (серед яких курс «Strategies and Tools to Mitigate Agricultural Risk» від University of Illinois);

FAO e-learning Academy – Agricultural Risk Management Tools: <https://elearning.fao.org/course/info.php?id=115> та Agricultural Risk Management Strategy, Policy and Mainstreaming: <https://elearning.fao.org/course/view.php?id=116>.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20>
2. Опальчук Р.М. Страховий менеджмент: навч. посібник. Київ: «ЦП «Компринт», 2023. 251 с.
3. Мамчур Р.М. Страхування: навч. посібник. Київ: «ЦП «Компринт», 2016. 172 с.
4. Mamchur R. Insurance: educ. book. Kyiv: «СРР «Comprint», 2017. 215 p.
5. Mamchur R. Insurance services: educational book. Kyiv: «СРР «Comprint», 2018. 148 p.
6. Mamchur R. Development of the Ukrainian voluntary insurance market: monography. Kyiv: «СРР «Comprint», 2021. 263 p.
7. Mamchur R., Volosovych S., Zelenitsa I., Kondratenko D., Szymla W. Transformation of insurance technologies in the context of a pandemic. *Insurance Markets and Companies* 2021. Volume 12, pp. 1-13.
8. Mamchur R., Minochkina O., Ianushevych I., Khrystenko L. Optimization of Operational and Financial Risks of Conducting Business Activities Under the Conditions of Changes and Sustainable Development. *Economic Affairs*. 2023. Vol. 68 (01s), pp. 91-98.
9. Makedon V., Trachova D., Myronchuk V., Opalchuk R., Davydenko O. (2024). The Development and Characteristics of Sustainable Finance. In: Hamdan, A. (eds) Achieving Sustainable Business Through AI, Technology Education and Computer Science. Studies in Big Data, vol 163, pp. 373-382. Springer, Cham.
10. Opalchuk R., Shepel A., Dimov I., Andrushko R., Andrushko M. (2024). [Ensuring Sustainable Development of the Agricultural Sector through Financial Instruments in the Context of Climate Change](#). *Grassroots Journal of Natural Resources*. Vol. 7(3ukr), pp. 349-377.
11. Мамчур Р.М., Назаренко О.О. Bancassurance – як форма ефективної співпраці банків і страхових компаній. *Науковий вісник НУБіП України*. 2020. Том 11, № 2. С. 58-65.
12. Мамчур Р.М., Ткаченко Є.В. Аналіз інтеграційних процесів банківських установ та страхових компаній в Україні. *Науковий вісник НУБіП України*. 2020. Том 11, № 3. С. 69-76.
13. Мамчур Р.М. Страховий ринок України в умовах воєнного стану. *Економіка і управління бізнесом*. 2022. Том 13, № 4. С. 62-70.
14. Опальчук Р.М. Тенденції та інновації в страховій індустрії: вплив технологій, штучного інтелекту та блокчейну. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С. 118-124.
15. Опальчук Р.М., Федорович І.М., & Ткаченко К.В. (2025). Особливості розвитку страхування малого та середнього бізнесу в Україні. *Актуальні питання економічних наук*, (8).
16. Опальчук Р., Чорновол А., & Поплюйко Я. (2025). Інтеграція ESG-принципів у діяльність українських страхових компаній: глобальні тренди та місцеві особливості. *Економіка та суспільство*, (72).

17. Приступа Л., Опальчук Р., та Фартушок Н. (2025). Зміна ринку туристичного страхування в Україні під час війни. *Соціальний розвиток: економічні та правові питання*, (2), 78-86.
18. Алескерова Ю.В. Розвиток сільськогосподарського страхування: теорія, методологія, практика: монографія. Вінниця: Видавець ФОП Рогальська І.О., 2015. 370 с.
19. Васильєва Т., Козьменко С., Козьменко О. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія. Суми: «Університетська книга», 2022. 315 с.
20. Журавка О. С. Страхування: навч. посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.
21. Марценюк О.В., Польова О.Л., Руда О.Л. Страхування сільськогосподарських ризиків. Навчальний посібник. Вінниця: Видавець ФОП Кушнір Ю.В., 2020. 380 с.
22. Основи страхування сільськогосподарських культур / Діброва А. Д. та ін. Київ: Міжнародна фінансова корпорація, 2015. 363 с.
23. Основи страхування сільськогосподарських культур: навч. посіб. для аварійних комісарів /О.В. Амерова О.В. та ін. Проект Міжнародної фінансової корпорації «Розвиток агрострахування в Україні», 2012. 492 с.
24. Сосновська О. О. Страхування: навчальний посібник. Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
25. Фисун І.В., Ярова Г.М. Страхування: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2019. 240 с.
26. Assa H., Liu P., & Wang S. (2025). Quantitative Risk Management in Agricultural Business. Cham: Springer. 312 p.
27. Mishra A.K., Kumbhakar S., & Lien G. (2023). Managing Risk in Agriculture: A Development Perspective. Wallingford: CABI. 280 p.
28. Barrett C.B., Carter M.R., Chantarat S., & Ikegami M. Weather Index Insurance for Managing Drought Risk in Smallholder Agriculture. *Agricultural Economics*. 2015. Vol. 46, № 4. P. 453-464.
29. Leblois E., & Quirion P. Agricultural Insurances Based on Meteorological Indices: Realizations, Methods and Research Challenges. *Meteorological Applications*. 2013. Vol. 20, № 1. P. 1-9.
30. Assa H., & Wang S. Price Index Insurances in the Agriculture Markets. *North American Actuarial Journal*. 2020. Vol. 24, № 3. P. 390-405.
31. Електронна бібліотека НУБіП України. URL: <https://nubip.edu.ua/node/17325>
32. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
33. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
34. Міністерство фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
35. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
36. Нормативні акти, статистичні матеріали та статті зі страхування на спеціалізованих українських страхових порталах: <http://dfp.gov.ua>, <http://forinsurer.com>, <http://www.uainsur.com>.
37. Нормативні акти України – законодавство для практиків. URL: <http://www.nau.kiev.ua>
41. Фінанси України. URL: <http://www.finance.ua>